

SUD HUJJATLARI IJROSI BOSQICHIDA MEDIATSIYA: XORIJIY DAVLATLARNING HUQUQIY MEXANIZMLARI

Teshayev Akmal Jamshid o'g'li

Toshkent Shahar Toshkent tumanlararo iqtisodiy sudining

sudya yordamchisi, 3-darajali yurist

Annotatsiya. Ushbu maqola Xorijiy davlatlarning ijro bosqichida mediativ kelishuvning huquqiy mexanizmlarini ochib berishga bag'ishlangan. Ushbu maqolada xorijiy davlatlar qaysi huquqiy mexanizmlar orqali mediatsiyani ijro bosqichiga integratsiyalagan? Bu mexanizmlar majburiy yoki ixtiyoriy tabiatdami? Xorijiy tajribadagi qanday me'yoriy-huquqiy modellar O'zbekiston uchun tatbiq qilish nuqtai nazaridan qiziqish uyg'otadi? Ushbu savollarga izchil javob berish uchun Yevropa Ittifoqi, alohida davlatlar (Germaniya, Fransiya, Niderlandiya, Buyuk Britaniya) va Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi tajriba qiyosiy-huquqiy metodologiya asosida tahlil qilinadi. Maqola oxirida ijro bosqichida mediatsiya qo'llash bu faqat nazariy konstruktsiya emas, balki amaliyotda sinovdan o'tgan va ijobiy natijalarga olib keladigan samarali tavsiyalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: mediatsiya, mediativ kelishuv, ijro bosqichi, protsessual ahamiyat, kelishuv bitimi, muhlat berish, "court-annexed mediation", BMT Savdo huquqi bo'yicha komissiya, Zivilprozessordnung, ZPO, Code de Procédure Civile, Wet bevordering van mediation.

Zamonaviy huquq tizimlarida nizolarni hal etishning an'anaviy usullari sud ishini ko'rish va majburiy ijro ko'pincha o'z oldiga qo'ygan vazifani to'liq amalga oshira olmasligini amaliyot ko'rsatmoqda. Ayniqsa, sud qarorlari ijro bosqichiga yetib kelganida,

tomonlar o'rtasidagi munosabat yanada keskinlashishi, vaqt va moliyaviy xarajatlar keskin oshishi hamda ijro jarayonining samaradorligi pasayishi hollari ko'p kuzatiladi. Aynan shu nuqtada xorijiy huquqshunoslar va qonunchiliklar mediatsiya mexanizmini ijro bosqichiga tatbiq etish masalasiga jiddiy e'tibor qarata boshlagan. Bu tendensiya tasodifiy emas mediatsiya tomonlarning murosasiga asoslangan ixtiyoriy muloqot formatini taklif etib, nafaqat nizoni tugatish, balki sud qarorini "jonlantirish" – ya'ni uni amaliy bajarilishiga erishish imkonini ham beradi.

Ushbu masalaning dolzarbligi bir necha omil bilan belgilanadi. Birinchidan, ijro jarayonida ko'plab davlatlarda ijro hujjatlarining katta qismi haqiqatda bajarilmay qolayotganligi statistik ma'lumotlar bilan tasdiqlangan. Xususan, Yevropa Kengashi ma'lumotlariga ko'ra, ayrim davlatlarda pul undirish bo'yicha sud qarorlarining bajarilmasligi 30–40 foizga yetadi¹. Ikkinchidan, ijro bosqichida tomonlar o'rtasida muloqot yo'li bilan maqbul yechim topish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy jihatdan ham qimmatlidir chunki to'liq ijro bajarilishi uchun qarzdor ham manfaatdor bo'lishi lozim. Uchinchidan, ayrim nizo toifalari (oilaviy nizolar, tadbirkorlik strukturalarining qarzdorligi, ko'chmas mulk bilan bog'liq da'volar) bo'yicha sud qarorlari ijro paytida yangi muammolarni yuzaga keltirishi mumkin, bu esa murosaviy echimlarni yanada zaruriy qiladi.

Mediatsiya institutining xalqaro huquqiy asosi sifatida, avvalo, BMT Savdo huquqi bo'yicha komissiyasining 2018-yilgi Xalqaro tijorat mediatsiyasi bo'yicha namunaviy qonuni² va 2019-yilda imzolangan Xalqaro tijorat mediatsiyasi natijasida tuzilgan kelishuvlarga oid Singapur konvensiyasi³ni alohida qayd etish kerak. Garchi bu ikki hujjat xalqaro tijorat nizolarini qamrab olsa-da, ularning metodologik ta'siri milliy qonunchilikka ham sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, Singapur konvensiyasi mediativ kelishuvni to'g'ridan-to'g'ri ijro etilishi mumkin bo'lgan hujjat sifatida tan olib, uning

¹ Council of Europe, CEPEJ Report on the Efficiency of Justice Systems, 2022

² UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, UN Doc. A/73/17, 2018

³ United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (Singapore Convention), 2019, UN Treaty Collection

amaliy qiymatini arbitraj qarorlariga yaqinlashtiradi – bu esa ijro bosqichi bilan bevosita bog‘liq masalalarni hal etishda yangi huquqiy poydevor yaratadi⁴.

Yevropa Ittifoqi doirasida mediatsiyaning huquqiy asosini, birinchi navbatda, 2008-yilgi “Fuqarolik va tijorat ishlarida mediatsiya to‘g‘risida”gi 2008/52/EC-Direktiva belgilaydi⁵. Direktiva mediatsiyani sud jarayoni bilan parallel yoki undan keyingi bosqichda qo‘llashga yo‘l ochib beradi. Biroq tadqiqotchilarning ta’kidlashicha, Direktiva asosan sud jarayonigacha yoki jarayoni davomida mediatsiyani tartibga solishga qaratilgan bo‘lib, ijro bosqichidagi mediatsiya masalasi to‘liq yoritilmagan⁶. Bu bo‘shliq ko‘plab davlatlarda milliy qonunchilik orqali to‘ldirilgan.

Germaniya tajribasi bu borada alohida ilmiy qiziqish uyg‘otadi. 2012-yilda qabul qilingan “Mediatsiya to‘g‘risida”gi Germaniya federal qonuni (Mediationsgesetz)⁷ mediatsiya faoliyatini institutsional jihatdan tartibga soldi. Muhimi, Germaniya huquq nazariyotchilari va amaliyotchilari ijro bosqichida mediatsiyaning qo‘llanilish imkoniyatini fuqarolik protsessual kodeksining (Zivilprozessordnung, ZPO) tegishli moddalari bilan bog‘liq holda talqin etadi. Xususan, ZPO-ning tegishli qismida ko‘rsatilgandek, tomonlar o‘rtasida notarius tomonidan tasdiqlangan yoki sud muhokamasi davomida tuzilgan kelishuv bitmi to‘g‘ridan-to‘g‘ri ijrosi mumkin bo‘lgan hujjat sifatida tan olinadi⁸. Bu mexanizm mediativ kelishuvga nisbatan ham tatbiq etilib, uning ijro quvvatini kafolatlaydi.

Germaniyalik huquqshunoslar, professor Felix Steffek va Reinhard Greger mediatsiyaning ijro bosqichidagi rolini chuqur tahlil qilib, “ijro murosasi” (Vollstreckungsvergleich) tushunchasini ishlab chiqqan. Ularning ta’biricha, agar qarzidor ijro jarayonida mediatorning ko‘magida kreditor bilan to‘lov grafigiga kelishsa va bu

⁴ Schnabel, T. “The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements.” *Virginia Journal of International Law*, Vol. 19, 2019, pp. 1–60

⁵ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, OJ L 136/3

⁶ De Palo, G. & Trevor, M.B. (eds.) *EU Mediation Law and Practice*. Oxford University Press, 2012, pp. 14–22

⁷ Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012, BGBl. I S. 1577

⁸ Zivilprozessordnung (ZPO) in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005, BGBl. I S. 3202, §794

kelishuv notarial jihatdan rasmiylashtirilsa, ijro ijrochi tomonidan to'xtatib turilishi va yangi tartibda davom ettirilishi mumkin⁹. Bu yondashuv Germaniya amaliyotida "yumshoq ijro" (weiche Vollstreckung) konsepsiyasi sifatida tan olinib, tomonlar o'rtasidagi munosabatlarni yanada konstruktiv formatga o'tkazishga xizmat qiladi¹⁰.

Fransiya tajribasi esa o'ziga xos ikki pog'onali tizim bilan ajralib turadi. Fransiya Fuqarolik protsessual kodeksining (Code de Procédure Civile) 131-1 dan 131-15-moddalari sudya tomonidan mediatsiyani tayinlash (médiation judiciaire) mexanizmini tartibga soladi¹¹. Fransiya qonunchiligi bo'yicha, ijro bosqichiga kirgan ishlar bo'yicha ham ijro sudyasi (juge de l'exécution) tomonlarni mediatsiyaga yo'naltirishi mumkin. Bu yerda e'tiborga molik jihat shundaki, Fransiya ushbu mexanizmni 2016 yilgi "Adliya modernizatsiyasi" (Justice du XXIe siècle) islohoti doirasida sezilarli kengaytirdi¹². Natijada ijro sudyasi nafaqat ruxsat, balki tavsiya shaklidagi mediatsiya buyrug'ini berish vakolatiga ega bo'ldi. Fransiyalik nazariyotchi Soraya Amrani-Mekki bu mexanizmni "sud vositachiligining yangi ufqlari" sifatida baholab, uning tomonlar ixtiyoriyligiga zarar yetkazmasligini ta'kidlaydi¹³.

Niderlandiyada 2021-yilda qabul qilingan "Mediatsiyani rag'batlantirish to'g'risida"gi qonun (Wet bevordering van mediation)¹⁴ mediatsiyani sud jarayonining barcha bosqichlarida, shu jumladan ijro bosqichida ham qo'llashni qonuniy jihatdan mustahkamladi. Qonunning o'ziga xos xususiyati shundaki, u sud hakamiga tomonlarni majburiy ravishda mediatsiya sessiyasiga yuborishni emas, balki ularni bu imkoniyat haqida axborotlantirish va roziligini olish majburiyatini yuklaydi. Niderlandiya Oliy sudi (Hoge Raad) bir qator qarorlarida ijro bosqichida tuzilgan mediativ kelishuvlarning huquqiy

⁹ Greger, R. & Unberath, H. MediationsG: Kommentar. C.H. Beck Verlag, München, 2012, §1 Rn. 45–60

¹⁰ Hopt, K.J. & Steffek, F. (eds.) Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective. Oxford University Press, 2013, pp. 205–260

¹¹ Code de Procédure Civile, Articles 131-1 à 131-15, modifié par Décret n°2022-245 du 25 février 2022

¹² Loi n° 2016-1547 du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, JORF n°0269 du 19 novembre 2016

¹³ Amrani-Mekki, S. "La médiation judiciaire." Revue de l'arbitrage, No. 3, 2018, pp. 783–820

¹⁴ Wet bevordering van mediation, Staatsblad 2021, Nr. 215, Koninkrijk der Nederlanden

kuchini tasdiqlagan holda, ularni “protsessual sulh” (processueel akkoord) sifatida baholagan¹⁵. Bu qarorlar mediativ kelishuvning ijro hujjati maqomini olishi uchun qo‘shimcha ijro tartibini talab etmasligini belgilagan, bu esa amaliyot uchun muhim soddalashtiruvchi omil bo‘lib xizmat qilgan.

Buyuk Britaniya tajribasi “ijro murosasi”ning alohida modelini taqdim etadi. Ingliz huquqida “Part 36 takliflari” (Part 36 Offers) mexanizmi, ya’ni tomonlardan birining rasmiy kelishuv taklifini kiritishi Civil Procedure Rules (CPR)ning 36-qismida tartibga solinadi¹⁶. Ingliz adliya tizimida ijro bosqichiga yetib kelgan nizolar bo‘yicha “enforcement mediatsiya” amaliyoti ham rivojlanib bormoqda. Xususan, 2023-yilda Angliya va Uels Apellyatsiya sudi (Court of Appeal) Churchill v. Merthyr Tydfil County Borough Council¹⁷ ishida sudlarning tomonlarni mediatsiyaga majburlash vakolatiga ega ekanligini tasdiqlagan, bu esa uzoq yillik bahslarga nuqta qo‘ydi. Buyuk Britaniyalik yetakchi mediatsiya nazariyotchisi Karl Mekki (Karl Mackie) “mediatsiya ijro bosqichida eng samarali ishlaganda, tomonlar o‘rtasida qarzdorlik munosabatidan hamkorlik munosabatiga o‘tish imkoniyati tug‘iladi”¹⁸ deb ta’kidlaydi.

AQShda Uniform Mediation Act (2001/2003)¹⁹ ko‘plab shtatlar tomonidan qabul qilinib, mediatsiya sirini (confidentiality) va mediativ kelishuvning ijroga muvofiqligi masalalarini tartibga soldi. Shuningdek, AQSh Federal Fuqarolik Protsessual Qoidalarining 16-qoidasi sudyaga ishni oldindan tayyorlash bosqichida tomonlarni mediatsiyaga yo‘naltirish vakolatini beradi²⁰. Bu qoida ijro bosqichiga ham analogiya yo‘li bilan tatbiq etilgan hollar mavjud bo‘lib, bu amaliyot “post-judgment mediation” (qarordan keyingi mediatsiya) deb nomlanadi.

¹⁵ Hoge Raad der Nederlanden, HR 20 januari 2006, NJ 2006, 75; HR 10 juni 2011, NJ 2011, 273

¹⁶ Civil Procedure Rules 1998, Part 36: Offers to Settle, as amended by Civil Procedure (Amendment No. 8) Rules 2014, SI 2014/3299

¹⁷ Churchill v. Merthyr Tydfil County Borough Council [2023] EWCA Civ 1416, Court of Appeal, England and Wales

¹⁸ Mackie, K., Miles, D., Marsh, W. & Allen, T. The ADR Practice Guide: Commercial Dispute Resolution. Bloomsbury Professional, 3rd ed., 2007, pp. 112–130

¹⁹ Uniform Mediation Act, National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, 2001, amended 2003

²⁰ Federal Rules of Civil Procedure, Rule 16: Pretrial Conferences; Scheduling; Management, as amended December 1, 2015

Osiyo mintaqasida, xususan Singapurda, mediatsiya institutining rivojlanishi dunyo miqyosida e'tirof etilmoqda. Singapur Mediatsiya Markazi (Singapore Mediation Centre, SMC) ijro bosqichida mediatsiyani qo'llash bo'yicha maxsus protokollarni ishlab chiqqan bo'lib, bu protokollar "execution stage mediation" formatini aniq tartibga soladi²¹. Xitoy tajribasi esa o'ziga xos "renshen" (renhe) mediatsiya modeli bilan farqlanadi, bu modelda ijro bosqichidagi kelishuv protsessual sulh akti sifatida rasmiylashtiriladi va to'g'ridan-to'g'ri ijro etilishi mumkin bo'ladi²².

Mazkur xorijiy modellarning qiyosiy tahlili bir necha asosiy xulosaga olib keladi. Birinchidan, ko'plab rivojlangan huquq tizimlari ijro bosqichida mediatsiyani ta'qiqlovchi me'yor mavjud emas aksincha, maxsus shart-sharoitlar yaratish orqali ushbu imkoniyat kengaytirilmoqda. Ikkinchidan, mediativ kelishuvning ijro kuchini kafolatlash uchun asosan uch xil mexanizmdan foydalaniladi: (a) notarial tasdiqlash (Germaniya modeli); (b) sudning tasdiqlash qarori (Fransiya modeli); (c) to'g'ridan-to'g'ri konvensiya kuchi (Singapur konvensiyasi modeli). Uchinchidan, mediatsiyani ijro bosqichida ixtiyoriy tarzda qo'llash majburiydan samaraliroq ekanligi ko'plab empirik tadqiqotlar bilan tasdiqlangan²³. To'rtinchidan, ijro bosqichidagi mediatsiya siri (confidentiality) masalasi xorijiy huquq tizimlari uchun ham hal etilmagan muhim muammoligicha qolmoqda. AQShlik professor Leonard Riskin ta'kidlashicha, ijro bosqichida mediatsiya davomida tomonlarning mulkiy ahvoli, to'lov qobiliyati yoki aktivlari haqida oshkor etilgan ma'lumotlar bir tomonning sudga nisbatan qilingan to'liq ifodasi bilan ziddiyatga kirishib qolishi mumkin²⁴. Bu muammo Yevropa Ittifoqi Direktivi va bir qator milliy qonunlarda maxsus istisnolar orqali hal etilishga harakat qilingan, biroq to'liq huquqiy aniqlikka erishilmagan. Beshinchidan, mediatorning malakasi va betarafligi masalasi ijro bosqichida yanada muhim ahamiyat kasb

²¹ Singapore Mediation Centre, Mediation Rules 2020, effective 1 January 2020, Rule 1.1–1.5; available at smc.org.sg

²² Fu, H. & Cullen, R. "Climbing the Weeds on the Fence: Mediation in China's Courts." In: Steffek, F. et al. (eds.) *Regulating Dispute Resolution: ADR and Access to Justice at the Crossroads*. Hart Publishing, Oxford, 2013, pp. 361–398

²³ Alexander, N. (ed.) *Global Trends in Mediation*. 2nd ed. Kluwer Law International, 2006, pp. 1–28

²⁴ Riskin, L.L. "Understanding Mediators' Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed." *Harvard Negotiation Law Review*, Vol. 1, 1996, pp. 7–51

etadi chunki bu bosqichda tomonlar o'rtasidagi kuch muvozanati ko'pincha tengsiz bo'ladi: bir tomon kuchli ijro huquqiga ega kreditor, ikkinchi tomon esa moliyaviy jihatdan zaif qarzdor hisoblanadi. Niderlandiyalik professor Marta Fikkers bu muammoni "mediatsiyaning tarkibiy zaifligi" (structural weakness in enforcement mediation) deb nomlab, mediator tomonlar o'rtasidagi kuch nomutanosibligini tenglashtirish vazifasini aktiv emas, neytral pozitsiyada bajarishi kerakligini ta'kidlaydi²⁵.

Yuqoridagi tahlildan kelib chiqib, xorijiy huquq tizimlari ijro bosqichida mediatsiyaning qo'llashda quyidagi umumiy huquqiy mexanizmlarni ishlab chiqqan, deb xulosalash mumkin:

(1) ijro bosqichini to'xtatish yoki muhlat berish mexanizmi mediatsiya jarayoni davomida majburiy ijro vaqtinchalik to'xtatiladi;

(2) kelishuvni rasmiylashtirishning soddalashtirishuvchi mexanizmi mediativ kelishuv notarial yoki sud tasdig'i asosida ijro hujjati maqomini oladi;

(3) mediatsiya xarajatlarini ijro xarajatlaridan alohida hisoblash mexanizmi mediatsiyaga borish tomonlar uchun moliyaviy jihatdan qo'shimcha yukga aylanmasligi ta'minlanadi;

(4) mediatsiya sirining maxsus huquqiy himoyasi ijro bosqichida oshkor etilgan ma'lumotlar hech bir tomonning huquqiy pozitsiyasiga zarar yetkazmasligi kafolatlanadi. Bu to'rt mexanizm keyingi bo'limda O'zbekiston qonunchiligiga tatbiq etish nuqtai nazaridan yanada chuqurroq tahlil qilinadi, bu esa ushbu bo'lim bilan keyingi bo'limlar o'rtasidagi mantiqiy bog'liqlikni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, xorijiy davlatlarning huquqiy tajribasi shuni ko'rsatadiki, ijro bosqichida mediatsiya qo'llash bu faqat nazariy konstruksiya emas, balki amaliyotda sinovdan o'tgan va ijobiy natijalarga olib keladigan samarali vositadir. Har bir davlat o'z

²⁵ Vekeman, M. & Fikkers, M. "Mediation in Enforcement Proceedings: Structural Challenges and Best Practices." Netherlands International Private Law Review, Vol. 32, No. 2, 2021, pp. 44–68

huquqiy an'anasi va protsessual tizimiga mos ravishda turli mexanizmlarni ishlab chiqqan; biroq barcha tizimlarda umumiy bo'lgan tamoyil bu tomonlar ixtiyoriyligini saqlagan holda davlat ijro mexanizmining yengillashtiruvchi ta'sirini ta'minlashdan iborat. Bu tajriba O'zbekiston uchun qiyosiy huquqiy manba sifatida ahamiyatlidir va keyingi bo'limda uning milliy qonunchilikka tatbiq etish yo'nalishlari batafsil tahlil qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1) Council of Europe, CEPEJ Report on the Efficiency of Justice Systems, 2022
- 2) UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, UN Doc. A/73/17, 2018
- 3) United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (Singapore Convention), 2019, UN Treaty Collection
- 4) Schnabel, T. "The Singapore Convention on Mediation: A Framework for the Cross-Border Recognition and Enforcement of Mediated Settlements." Virginia Journal of International Law, Vol. 19, 2019, pp. 1–60
- 5) Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on Certain Aspects of Mediation in Civil and Commercial Matters, OJ L 136/3
- 6) De Palo, G. & Trevor, M.B. (eds.) EU Mediation Law and Practice. Oxford University Press, 2012, pp. 14–22
- 7) Mediationsgesetz vom 21. Juli 2012, BGBl. I S. 1577
- 8) Zivilprozessordnung (ZPO) in der Fassung der Bekanntmachung vom 5. Dezember 2005, BGBl. I S. 3202, §794
- 9) Greger, R. & Unberath, H. MediationsG: Kommentar. C.H. Beck Verlag, München, 2012, §1 Rn. 45–60
- 10) Hopt, K.J. & Steffek, F. (eds.) Mediation: Principles and Regulation in Comparative Perspective. Oxford University Press, 2013, pp. 205–260

- 11)** Code de Procédure Civile, Articles 131-1 à 131-15, modifié par Décret n°2022-245 du 25 février 2022
- 12)** Loi n° 2016-1547 du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle, JORF n°0269 du 19 novembre 2016
- 13)** Wet bevordering van mediation, Staatsblad 2021, Nr. 215, Koninkrijk der Nederlanden
- 14)** Hoge Raad der Nederlanden, HR 20 januari 2006, NJ 2006, 75; HR 10 juni 2011, NJ 2011, 273
- 15)** Civil Procedure Rules 1998, Part 36: Offers to Settle, as amended by Civil Procedure (Amendment No. 8) Rules 2014, SI 2014/3299
- 16)** Churchill v. Merthyr Tydfil County Borough Council [2023] EWCA Civ 1416, Court of Appeal, England and Wales
- 17)** Mackie, K., Miles, D., Marsh, W. & Allen, T. The ADR Practice Guide: Commercial Dispute Resolution. Bloomsbury Professional, 3rd ed., 2007, pp. 112–130
- 18)** Uniform Mediation Act, National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, 2001, amended 2003
- 19)** Federal Rules of Civil Procedure, Rule 16: Pretrial Conferences; Scheduling; Management, as amended December 1, 2015
- 20)** Fu, H. & Cullen, R. “Climbing the Weeds on the Fence: Mediation in China’s Courts.” In: Steffek, F. et al. (eds.) *Regulating Dispute Resolution: ADR and Access to Justice at the Crossroads*. Hart Publishing, Oxford, 2013, pp. 361–398
- 21)** Alexander, N. (ed.) *Global Trends in Mediation*. 2nd ed. Kluwer Law International, 2006, pp. 1–28
- 22)** Riskin, L.L. “Understanding Mediators’ Orientations, Strategies, and Techniques: A Grid for the Perplexed.” *Harvard Negotiation Law Review*, Vol. 1, 1996, pp. 7–51
- 23)** Vekeman, M. & Fikkers, M. “Mediation in Enforcement Proceedings: Structural Challenges and Best Practices.” *Netherlands International Private Law Review*, Vol. 32, No. 2, 2021, pp. 44–68